

II CKN 394/00 - Wyrok Sądu Najwyższego

LEX nr 52630

Wyrok

Sądu Najwyższego

z dnia 23 lutego 2001 r.

II CKN 394/00

TEZA aktualna

1. Obowiązki organów jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony środowiska wynikają wprost z przepisów ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska. Mogą więc stanowić wystarczającą podstawę prawną, w nawiązaniu do odpowiednich przepisów kodeksu cywilnego, konstruowania roszczeń o charakterze cywilnoprawnym.
2. Tolerowanie przez organy samorządu terytorialnego przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu jest działaniem bezprawnym, mogącym naruszać dobra osobiste osób. Żądanie usunięcia skutków naruszenia tych dóbr, przez wybudowanie ekranów akustycznych, mieści się w dyspozycji art. 24 § 1 k.c.

UZASADNIENIE

Skład orzekający

Przewodniczący: SSN Tadeusz Żyznowski.

Sędziowie: SN Elżbieta Skowrońska - Bocian, SA Andrzej Niedużak (spraw.).

Protokolant: Anna Jasińska.

Uzasadnienie faktyczne

W powództwie skierowanym ostatecznie przeciwko Gminie Miasta P. Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa "J." w P. i Jerzy S. domagali się ochrony swych dóbr osobistych przez zobowiązanie pozwanej do wybudowania na odcinku 300 metrów, na wysokości budynków mieszkalnych oznaczonych numerami 1, 3 i 5 usytuowanych przy ulicy T. w P. , ekranu akustycznego.

Sąd Wojewódzki w Poznaniu wyrokiem z dnia 9 grudnia 1997 r. powództwo Jerzego S. uwzględnił, a Spółdzielni Mieszkaniowej "J." oddalił. Sąd ten ustalił, że powód w budynku przy ul. T. nr mieszka od 1966 r. Z drugiej strony tego budynku przebiega ulica N. będąca trasą szybkiego ruchu. Na mocy porozumienia zawartego w dniu 26 października 1993 roku pomiędzy Wojewodą P. a Prezydentem Miasta P., pozostaje ona w zarządzie Gminy. Zakłócenia akustyczne, których źródłem były przejeżdżające ulicą N. pojazdy, sprawiły, że Spółdzielnia Mieszkaniowa, inspirowana przez jej członków, podejmowała interwencje w ówczesnej Miejskiej Radzie Narodowej. W efekcie tych starań w dniu 28 listopada 1985 r. Miejska Rada Narodowa podjęła uchwałę (nr), w której przewidziano budowę ekranów akustycznych. Uchwała nie została zrealizowana.

Na podstawie opinii Przedsiębiorstwa Badawczo-Wdrożeniowego Ochrony Środowiska "E." w W., Sąd Wojewódzki ustalił, że przejazd samochodów trasą N. powoduje powstawanie drgań mechanicznych, zanieczyszczenie ziemi, roślin, wód powierzchniowych i

podziemnych, a przede wszystkim uciążliwości akustycznych. Poziom hałasu w budynkach przy ul. T., oznaczonych numerami, został przekroczony o 23 dB/A w dzień i o 25 dB/A w nocy. Stanowi to przekroczenie wartości dopuszczalnych o siedem do ośmiu razy.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, istniejący stan narusza dobra osobiste powoda, jego zdrowie i prawo do spokojnego mieszkania. Strona pozwana winna więc dopełnić, na podstawie art. 24 k.c., czynności potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

Wybudowanie ekranów akustycznych doprowadzi do obniżenia poziomu hałasu w mieszkaniu powoda.

Dobra osobiste Spółdzielni Mieszkaniowej nie zostały naruszone, wobec tego jej powództwo oddalono.

Apelację Gminy P., Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z dnia 9 czerwca 1998 r. uwzględnił częściowo. Zmienił zaskarżony wyrok w pkt II w ten sposób, że nakazał stronie pozwanej pobudowanie ekranu akustycznego wzdłuż budynku mieszkalnego położonego przy ul. T nr , od strony ulicy N., a w pozostałej części apelację pozwanej i powództwo Jerzego S. oddalił. Sąd drugiej instancji wskazywał, że powód nie miał legitymacji do występowania w interesie innych członków Spółdzielni Mieszkaniowej "J.". Legitymacji biernej pozwanej Gminy Sąd upatrywał w porozumieniu zawartym przez Prezydenta Miasta z Wojewodą P. Bezprawności zachowania Gminy natomiast w niedopełnieniu obowiązków wynikających z art. 66 pkt 5 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska oraz art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym.

W kasacji opartej na podstawie naruszenia prawa materialnego, Gmina zarzucała błędną wykładnię art. 66 ust. 5 ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska oraz art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy o samorządzie terytorialnym. Zarzucała też błędną wykładnię przepisów ustawy z dnia 24 listopada 1995 r. o zmianie zakresu działania niektórych miast i miejskich stref usług publicznych (Dz. U. Nr 36, poz. 224), przez przyjęcie, że "Miasto P. przejęło drogi krajowe w całości jako zadanie własne".

Wnioski kasacji zmierzały do zmiany zaskarżonego wyroku "w całości" i oddalenia powództwa, lub jego uchylenia "również w całości".

Uzasadnienie prawne

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Środowisko naturalne, ze względu na jego walory estetyczne, turystyczne oraz konieczność zapewnienia społeczeństwu odpowiednich zdrowotnych warunków życia i wypoczynku, znajduje się pod ochroną Konstytucji R.P. (art. 5 i art. 74). Istotny element systemu prawnej ochrony warunków życia stanowi uchwalona w dniu 31 stycznia 1980 r. (Dz. U. Nr 3, poz. 6 ze zm.) ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska. Formułuje ona zasady ochrony oraz tworzy system zapewniający ich przestrzeganie.

Zasady ochrony realizowane są w planach rozwoju społeczno-gospodarczego, planach zagospodarowania przestrzennego oraz przepisach regulujących działalność organów administracji państwowej i samorządowej.

Ich realizacji służą środki wynikające z przepisów wymienionej ustawy, jak również z innych ustaw. Są to środki o charakterze administracyjno-prawnym, środki administracyjno-karne i

karne, cywilnoprawne oraz wynikające z kodeksu pracy.

Na gruncie przepisów kodeksu cywilnego można wyróżnić cywilnoprawne środki oparte na przepisach prawa rzeczowego, środki dające podstawę konstruowania roszczeń odszkodowawczych, a także takie, które wiążą się z kodeksową ochroną dóbr osobistych.

Realizacja prawa do nieskażonego środowiska biologicznego i do zaspokojenia uczuć estetycznych pięknem przyrody na drodze cywilnoprawnej jest w orzecznictwie Sądu Najwyższego akceptowana (por. wyrok SN z 10 lipca 1975 r., I CR 356/75, OSPiKA 1976 r., nr 12, poz. 232, wyrok SN z 2 kwietnia 1981 r., I CR 80/81, OSNC 1981 r., nr 12, poz. 241).

Przepis art. 23 k.c. zawiera otwarty (przykładowy) katalog dóbr osobistych człowieka pozostających pod ochroną prawa. Pośród nich na pierwszym miejscu wymienione jest zdrowie. Nie wymaga rozwinięcia teza, że jednym z ubocznych skutków rozwoju cywilizacyjnego jest hałas, który wywiera ujemny wpływ na cały organizm, a zwłaszcza system nerwowy. Ochronie środowiska przed hałasem i wibracjami poświęcony jest rozdział 7 ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska, oraz wydane na podstawie art. 50 tej ustawy przepisy wykonawcze, a w tym Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 września 1980 r. w sprawie ochrony środowiska przed hałasem i wibracjami (Dz. U. Nr 24, poz. 90 ze zm.), do którego załącznik stanowi tabela dopuszczalnych natężeń hałasu w środowisku.

Przepis art. 66 ustawy o ochronie środowiska obliguje organy administracji państwowej i samorządowej oraz jednostki organizacyjne do zapewnienia ochrony środowiska, m.in. przez budowę urządzeń chroniących to środowisko (pkt 5). Dopuszczenie do przekroczenia ustalonych norm hałasu w sposób oczywisty narusza prawo, a przez to legitymuje podmioty, których dobra zostały naruszone, do dochodzenia określonych prawem roszczeń.

Ten, czyje dobro osobiste zostało naruszone, może na podstawie art. 24 § 1 k.c. żądać od osoby, która dopuściła się naruszenia, aby dopełniła czynności niezbędnych do usunięcia jego skutków. Kodeks cywilny nie zawiera katalogu takich czynności. Złożenie oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie jest tylko jednym ze sposobów usunięcia skutków naruszenia dobra osobistego. Zatem sposób ten powinien być dostosowany w każdym wypadku do konkretnych okoliczności sprawy.

Obowiązki organów jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony środowiska wynikają wprost z przepisów ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska. Mogą więc stanowić wystarczającą podstawę prawną, w nawiązaniu do odpowiednich przepisów kodeksu cywilnego, konstruowania roszczeń o charakterze cywilnoprawnym.

Przepisy ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. Nr 16, poz. 95 ze zm.), w szczególności zaś art. 7 ust. 1 pkt 1, potwierdzają trafność powyższego stwierdzenia. Wprawdzie, jak się przyjmuje, powołany przepis nie upoważnia organów gminy do ustanawiania ogólnie obowiązujących nakazów i zakazów, stwarza jednak kompetencje do uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (por. wyrok NSA z 30 listopada 1990 r., S.A./P 518/95, OSS 1996 r., nr 2, poz. 43). Te zaś są odpowiednim narzędziem dla zapobieżenia skutkom naruszeń środowiska naturalnego.

Tolerowanie przez organy samorządu terytorialnego przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu jest działaniem bezprawnym, mogącym naruszać dobra osobiste osób. Żądanie usunięcia skutków naruszenia tych dóbr, przez wybudowanie ekranów akustycznych, mieści się w dyspozycji art. 24 § 1 k.c.

Zatem wskazana w kasacji strony pozwanej podstawa naruszenia prawa materialnego nie jest nieusprawiedliwiona (art. 393¹² k.p.c.).

Zarzut naruszenia przepisów ustawy z dnia 24 listopada 1995 r. o zmianie zakresu działania niektórych miast i miejskich sfer usług publicznych nie nadaje się do rozważania przez Sąd Najwyższy. Nieodzownym elementem uzasadnienia podstawy kasacyjnej z art. 393¹ pkt 1 k.p.c. jest bowiem dokładne wskazanie przepisów prawa materialnego, które w ocenie skarżącego zostały przez sąd drugiej instancji wadliwie wyłożone lub błędnie zastosowane. Nie wystarcza ogólne wskazanie aktu prawnego zawierającego naruszony przepis (por. wyrok SN z 19 marca 1997 r., II CKN 16/97 - niepubl., postanowienie SN z dnia 2 kwietnia 1997 r., II CKN 98/96, OSNC 1997 r., nr 10, poz. 144).

Z tych względów, na podstawie art. 393¹² k.p.c., kasację oddalono.